

OBČANSKÉ PRÁVO

PRÁVNÍ PRINCIPY
A
ZÁSADY SOUKROMÉHO PRÁVA

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.6 (2009)

© Ivo Telec, 2005

2

Ius est ars boni et aequi

Publius Iuventilius Celsus, D. 1, 1, 1 pr.
kol. 70 – kol. 140 po Kr.

3

TEMATICKÝ PŘEHLED

1. účel a soustava
2. právní normy: právní principy a právní pravidla
2. životní princip a postoj
3. obecné právní principy
4. zásady soukromého práva
5. zvláštní zásady soukromého práva
6. zásady soukromoprávních institucí

4

1. ČÁST

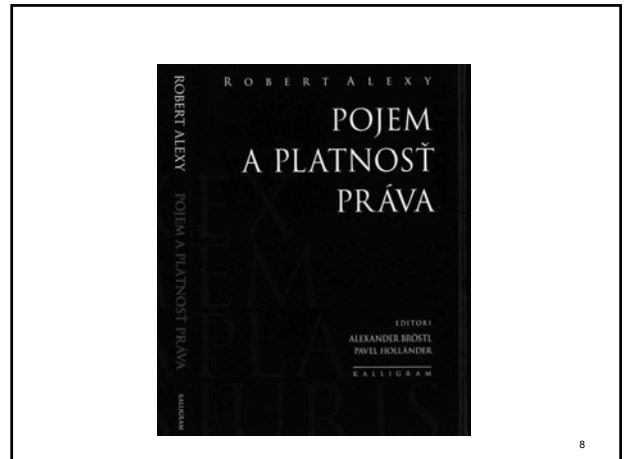
PRÁVNÍ PRINCIPY
A
PRÁVNÍ PRAVIDLA

5

7

8

PRÁVNÍ SOUSTAVA PRÁVNÍCH NOREM

<p>1. Právní principy <i>(Prinzipienmodelle)</i></p> <p>= příkazy k optimalizaci, používané v co nejvyšší míře vzhledem k možnosti:</p> <p>i. skutkové (děj)</p> <p>ii. právní:</p> <p>a. poměřované kolidující jiné principy</p> <p>b. právní pravidla</p>	<p>2. Právní pravidla <i>(Regelmodelle)</i></p> <p>= definitivní:</p> <p>a. příkazy <i>např. splnit dluh</i></p> <p>b. zákazy, <i>např. zákaz znehodnocujícího užití uměleckého díla</i></p> <p>c. dovolení <i>viz zákonné licence</i></p> <p>d. [zmocnění]</p>
--	---

9

↩

<p>■ Právní principy</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ platí souběžně 2 nebo i více ➤ liší se mírou intenzity platnosti (významností) ➤ kříží se a vyvažují se vzájemně 	<p>■ Právní pravidla</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ platí výlučně 1 příkaz, zákaz, nebo dovolení ➤ jedno ruší druhé
---	---

⇨

10

↩

<p>■ Použití poměření principů (hodnot) <i>(např. poměřením dobré víry a právního bezpečí)</i></p> <p>➤ metoda poměrnosti (proporcionality)</p> <p>➤ přibližování se</p> <p><i>Dworkin, 1984, Alexy, 1985</i></p>	<p>■ Použití podřazením skutku pod právní pravidlo <i>(např. pod zákaz)</i></p> <p>➤ metoda podřazení (subsumpce)</p> <p>➤ ideji spravedlnosti</p> <p><i>Sieckman, 1990</i></p>
---	---

11

↩

- **Původ právního principu**
  - všeobecné povědomí o přiměřenosti a závaznosti; trvá udržováním povědomí
- **Původ právního pravidla**
  - politické rozhodnutí, politická dohoda aj. politické dorozumění straníků či jiných politiků; vliv nahodilosti; trvá do zrušení

12

PRÁVNÍ PRINCIPY A PRÁVNÍ PRAVIDLA

- **2 normativní prvky práva** (právního řádu):
  1. princip (hodnotový význam *prima facie*)
  2. pravidlo
- **Shodnost účelu** ← dobro a spravedlnost
- **Jednotný účeloslovný význam právního řádu** a obou jeho prvků
  - principy i pravidla mají být prodchnuty stejným „kmitočtem“, laděny na stejnou strunu

13

■ Právní principy

1. *secundum et intra legem*
= mohou být i právními pravidly
2. *praeter legem*
= právně politické podněty
3. *extra (contra) legem*
= *ius non scripta*

14

- **Způsob řešení střetu 2 prvků práva:**
Stanoví-li právní princip jinak nežli právní princip, nebo naopak, **použije** se ten normativní prvek práva (právního řádu), který je **přirozenější** a v konkrétní nastalé věci **spravedlivější**
  - ← míra přirozenosti
  - ← míra spravedlivého uspořádání věci

15

- **Poměr právního principu a právního pravidla:**

neplatí

zásada lex specialis derogat legi generali

16

PRÁVNÍ PRINCIP A POLITIKA

- **Právní princip**
„nikdo nesmí mít prospěch ze svého protiprávního jednání“
- **Politika v právních pravidlech**
„přímé daně se mají snížit, nepřímé zvýšit“ ← zákonný příkaz (právní pravidlo)

17

POLITIKA A PRÁVO

■ Vláda lidu	■ Vláda práva
■ Svrchovanost lidu	■ Právní stát a. demokratický b. jiný
relativní skupinové, <i>např. stranické,</i> zájmy, předsudky soutěž o veřejnou moc	objektivní zájem spravedlnosti služba spravedlnosti

18

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

- Dvojčlenná struktura
- 1. **skutková podstata** (hypotéza, antecedent)
podmiňující část, *např. poškození zdraví*
- 2. **právní důsledek** naplnění skutkové podstaty
(sankce, účinek, konsekvent)
podmíněná část, *např. závazek nahradit škodu na zdraví*
- ➔ implicitní zásada (princip) *neminem laedere*

19

- ➔ podřazení nastavšího **konkrétního** skutku (děje),
např. poškození zdraví,
abstraktní skutkové podstatě,
viz delikt škody,
s přivozením **konkrétního** právního následku,
tj. deliktního závazku reparačního

20

ÚČEL PRÁVNÍCH PRINCIPŮ

1. **bezprostředně normativní** s cílem přímo právně upravit lidské chování
2. **aplikační** vč. právní argumentace
3. **zákonodárně** politický a technický
4. **výkladový**

21

JUDIKATURA

Mezi obecně uznávané právní principy patří v oblasti práva ústavního pravidla počítání času, jak jsou v evropském právním myšlení srozumitelně a smysluplně vymezena od dob římských.

Nál. ÚS, Pl. ÚS 33/97 z 17. 12. 97 ve věci zrušení ustanovení zák. na ochranu zvířat proti týrání.

22

SOUSTAVA PRÁVNÍCH PRINCIPŮ

1. obecné právní principy
přirozené (obecné) **zásady právní**
2. obecné zásady práva **soukromého**
3. obecné zásady práva **veřejného**
4. zvláštní (**odvětvové**) zásady práva soukromého
5. zvláštní (**odvětvové**) zásady práva veřejného
6. zásady právních **institucí**

23

CO JIM PŘEDCHÁZÍ?

?

24

ŽIVOTNÍ PRINCIP

- **Princip vzájemného podporování**
(Prinzip der Stützender Hilfe)
- **Přirozenost lásky** = kladné nastavení světa
  - ✗ rušení zneužitím svobodné vůle

25

ŽIVOTNÍ POSTOJ

- **Přirozený postoj ke spravedlnosti**
  - ✓ každodenní zkušenost, zejm. prožitím
  - ✓ samozřejmé, bezděčné, vnímání významu věci a přesvědčení o něm;
„dětsky nevinný“ postoj
- **Právně teoretický postoj**
  - ✓ cílem **porozumět**, čím věci jsou (zatřítit je)
  - ✓ **zproblematizování** přirozeně známého světa
  - ✓ **vyvolání právního problému**
  - ✓ **rozumové zpochybnění** přirozeného postoje

26

SPOLEČENSKÉ ŘÁDY

- **Náboženský**; např. náboženské symboly
- **Morální**; srv. morální závazky a morální nároky, veřejnou morálku právnických povolání
- **Právní**; srv. právní principy a právní pravidla
- **Hospodářský**; viz zásady hospodářské soutěže
- **Vědecký**; srv. vědecké zvyklosti
- **Politický**; např. politické symboly nebo politická odpovědnost za politický delikt

27

PŘÍKAZY PRÁVA

Praecepta iuris sunt haec:

*Honeste vivere,
alterum non laedere,
suum cuique tribuere.*

Domitius Ulpianus, D 1, 1, 10, 1
(170 – 228 po Kr.)

28

PŘEDPOROZUMĚNÍ

*... každý dobře ví, že smlouvy se mají plnit,
dluhy platit, nikoho neuvádět v omyl,
nepomlouvat ani neokrádat ...*

- **Právní řád jen formalizuje všeobecně známé rady**, jak žít bez újmy vlastní nebo bližnímu
  - ✗ státně pozitivistická závislost na předpisu na všechno (**nadužívání** rozumu) ☹
nebo na pouhém textu předpisu (**nepoužívání** rozumu) ☹

29

OBECNÉ PRÁVNÍ PRINCIPY

- **Osvědčené principy právního státu**
= právní principy
preamb. Ú
- **Argumentační důsledky logické nebo právně rétorické** pro celý právní řád

30

HLEDÁNÍ VÝCHODISKA

strictum ius   ×   *aequitas*

summum ius, summa iniuria

31

VÝCHODISKA

1. **Povaha věci a míra všech věcí**
(*Natur der Sache*)
2. **Přirozený smysl práva,**
podstata a smysl lidských práv
(*naturalis ratio*)
3. **Spravedlnost**
(*aequitas*)
4. **Logika věci**

32

UZNÁNÍ

- obecné zásady práva, uznané civilizovanými národy
čl. 38/1 Statutu Mezinárodního soudního dvora v Haagu, 1945
(č. 30/47 Sb.)
- obecné zásady mezinárodního práva
čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv
a základních svobod, 1950 (č. 209/92 Sb.)
- zásady spravedlnosti (ekvita)
§ 25/3 z. č. 216/94 Sb., o rozhod. říz. a o výkonu rozhod. nálezů

33

POVAHA A CÍL PRÁVNÍCH PRINCIPŮ

- **Axiomatická povaha**
apriorní dobra, všeobecně osvědčené a uznávané,
které **netřeba dokazovat (axiomy)**,
jimiž se právní řád právního státu nechává ovládat
(**vláda práva**); úhelné kameny práva
- **Cíl**
trvalé udržování **obecného právního dobra** (míru)
mezi lidmi a vůči přírodě
- **Vnitřní jednota, soudržnost a účelnost práva**

34

PŘEHLED PRÁVNÍCH PRINCIPŮ

- **Právní ctnosti (právní hodnoty)**
1. spravedlnost
  2. úcta a uznání zdroje přirozených práv (Vyšší moci)
  3. nezadatelnost přirozených práv
  4. svoboda vůle
  5. osobní odpovědnost
  6. nedotknutelnost lidské bytosti
  7. rozumnost a rozumné (legitimní, oprávněné očekávání)
  8. poměrnost
  9. přiměřenost

35

10. úcta k právům a svobodám jedince
11. rovnost v právech (právní rovnost)
12. právní bezpečí
13. obecné právní dobro
14. dobrá vůle
15. dobrá víra (*bona fides*)
16. dobré mravy (*bonos mores*)
17. dobrá pověst
18. dobrá správa

36

19. veřejná morálka; *srv. právo známkové*
20. veřejný pořádek; *srv. právo známkové*
21. zákon nepůsobí zpětně (*lex retro non agit*)
22. z bezpráví právo nevznikne
(*ius ex iniuria non oritur*)
23. bezpráví neospravedlňuje bezpráví
(*iniuria non excusat iniuriam*)

37

25. není trestu bez zákona, není trestného činu bez zákona, aj.
  - *In favorem vitae*
  - *In favorem libertatis*
  - *In favorem auctoris*

38

2. ČÁST

PRÁVNÍ ZÁSADY

40

PRÁVNÍ ZÁSADY

- **Právní zásady**, na nichž je vybudován zákon; souladné s právními principy; vyjádřeny:
  - ✓ zákonem (*secundum et intra legem*)
  - ✓ mimozákonně (*praeter legem, extra legem*)
- 1. **obecné**
- 2. **zvláštní (odvětvové)**, např. *práva obchodního*
- 3. **jednotlivých právních institucí**
např. právní ochrany osobnosti nebo rodiny

41

PŘIROZENÝ SMYSL ZÁKONA

- § 7 ABGB (1811), *natürliches Sinn eines Gesetzes causa finalis*
- = **objektivní uspořádání poměrů** mezi lidmi nebo vůči přírodě, které vychází z přirozených **zákonitostí** světa, z přirozených lidských **práv** z nich vyplývajících, jakož i z **cíle** lidského života

42

PŘIROZENÉ ZÁSADY PRÁVNÍ

- § 7 ABGB (1811) a vládní návrh o. z. (2009)
natürliche Rechtsgrundsätzen
- = **nezadatelné životní zásady právního významu**, státy uznávané a používané, nikoli však státy stanovené
- = zásady spravedlnosti (ekvita) ⇨

43

ZÁSADY SPRAVEDLNOSTI

- **Přirozená spravedlnost** (*natural justice*)
  - = **nepsané hmotné právo** (*ius non scripta*); používáno mj. v **rozhodčím řízení z vůle účastníků** majetkového sporu (ekvita, *ex aequo et bono*)
např. zásada neminem laedere
- **Co je spravedlivé?**
To, co je přirozeně (objektivně) prospěšné.

44

⇨ KTERÉ TO JSOU?

1. ochrana života a zdraví, cti, důstojnosti a soukromí (**osobnosti**)
2. ochrana **rodiny**
3. ochrana **vlastnictví**
4. ochrana **slabšího** před bezdůvodnou újmou pro **nedostatek věku** (ochrana nezletilce) nebo pro **závislost** svého postavení (ochrana slabší strany)
5. nikdo nesmí bezdůvodně **těžít z vlastní neschopnosti** k újmě jiného ⇨

45

⇨

6. **slib zavazuje**; smlouvy mají být plněny (*pacta sunt servanda*)
7. nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží
8. předpoklad **dobré víry** právního jednání nebo jiného chování (**vyvratitelná domněnka**)
9. zákaz zneužití práva k újmě jiného
10. nikdo nemůže zasáhnout do integrity jiného
11. nikdo nemůže na jiného převést více práv nežli má sám ⇨

46

⇨

12. nikdo nesmí být nucen setrvávat ve společenství
13. nikdo nesmí být nucen vzdát se budoucích (neznámých) práv; *viz a. z.*
14. nikdo nemůže mít prospěch z vlastního protiprávního jednání nebo z toho, že jednal ve zlé víře či proti dobrým mravům
15. nikomu neškodit ⇨

47

⇨

16. nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží
17. nikdo se nemůže bezdůvodně obohatit na úkor jiného
18. spravedlivý důvod
19. práva bdělým (*vigilantibus iura scripta sunt*) aj. ⇨

48

49

3. ČÁST

ZÁSADY SOUKROMÉHO PRÁVA

51

VÝZNAM

1. **hierarchicky hodnotový účel práva**
  2. **ústavní přizpůsobení (konformita) podústavního práva**
  3. **jednota, soudržnost a účel práva**
  4. **všeobecná znalost práva**
  5. **smysluplnost (ospravedlnění) práva**
  6. **zákonodárné vodítko pro budoucí právo**
  7. **argumentační a interpretační vodítko platného práva**
- **Různá teoretická třídění zásad v písemnictví**

52

1. PRIVÁTNÍ AUTONOMIE

- **Vše dovoleno, co není zakázáno**
 čl. 2/3 LZPS, čl. 2/4 Ú, § 2/3 o. z., § 263 obch. z.
1. **svoboda volby právně jednat, nebo nejednat**
 výjimkou smluvní přímus ⇨
  2. **svoboda volby smluvníka**
např. i veřejnou nabídkou komukoli

53

3. **svoboda volby účelu, obsahu, způsobu a formy právního jednání**
 smlouvy typové nebo atypové, smíšené;
  - způsob volního projevu:
výslovný X nevýslovný, *per facta concludentia*
  - forma: **písemná prostá**
písemná kvalifikovaná
např. volní projevy stran na téže listině
nebo veřejnou listinou (notářským
či exekutorským zápisem)

54

MÍRA SVOBODY SPOLEČNOSTI

- **Míra svobody** lidské společnosti je **přímo úměrná** míře možného **uplatnění svobodné vůle jedince** v **soukromých poměrech**

✗ *např. o. z. v původním znění z 1964* ☹

55

OMEZENÍ PRIVÁTNÍ AUTONOMIE

- **Zásada minimálního omezení lidské svobody v soukromých poměrech;** jen co je **nutné** k:
  1. **výkonu svobody jiných**
  2. **ochraně všeobecně sdílených dober** jakožto **nerozložitelných** hodnot patřících všem; *např. dobrých mravů, veřejné morálky, veřejného pořádku, veřejného zdraví, veřejného bezpečí apod.*

56

← SMLUVNÍ PŘÍMUS

- **Smluvní přímus** *ex lege* nebo *ex contractu*

Příklad:

Zákonná **kontraktační povinnost uzavřít i proti své vůli** *např. pojistnou smlouvu* o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou:

- ✓ při výkonu povolání, *např. advokáta*
- ✓ provozem silničního motorového vozidla 🚗

= přímus právně **jednat** i proti své vůli v zájmu ochrany **slabšího** (klienta) nebo ochrany **všeobecného dobra** s **volbou s kým jednat** (volba pojistitele).

57

2. NEFORMÁLNOST

- **Svoboda vůle zvolit si formu právního jednání**
  1. neformální
  2. formální
- **Výjimečně** státem **přikázaná právní forma**
  1. výslovná
  2. přede svědky
  3. písemná soukromou nebo veřejnou listinou,

je-li k tomu sdostatek **rozumný důvod ospravedlňující** státní zásah do svobodné vůle

58

3. OCHRANA SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Ochrana práva** (§ 4 o. z., § 3/věta druhá o. s. ř.) před:
  1. **ohrožením** reálnou hrozbou
    - ✗ jen hypotetická hrozba
  2. **porušením**
- **Deliktní** (právně bezdůvodný) **zásah**:
  1. ohrožovací, *např. příprava nebo pokus skutku*
  2. dokonáný
- **Zákaz odepření výkonu spravedlnosti** (*denegationis iustitiae*), **procesní zásada** civilní

59

4. OCHRANA POKOJNÉHO STAVU

- *Quieta non movere* § 5 o. z.
účelem **obnova** narušeného pokojného stavu **odstraněním zřejmého zásahu** (obnovením *statu quo ante*) pomocí obecního úřadu obce s rozšířenou působností
- **Trestní právo správní**
přestupek proti veřejnému pořádku nebo občanskému soužití § 47 nebo 49 přest. z.

60

5. NIKOMU NEŠKODIT

■ *Neminem laedere*

§ 415 a 420 an. o. z.

nikomu neškodí, kdo vykonává své právo

např. kdo čerpá vodu z cizí studny z titulu svého práva z věcného břemene zatěžujícího cizí pozemek se studnou

61

6. OCHRANA SLABŠÍ STRANY

■ Slabší člověk je soukromým právem chráněn

1. nezletilec, *srv. práva dítěte* †
2. nesvéprávný
3. zaměstnanec
4. pacient nebo klient
5. spotřebitel
6. nájemce bytu
7. původce výtvorů, *např. autor* † *či vynálezce* ✕
8. [menšinový akcionář] aj.

62

PŘÍKLAD: Smluvní licence 🎵

■ Autorský zákon

Nevyplyvá-li z licenční smlouvy, např. mezi autorem a televizním vysílatelem, jinak, má se za to, že jde o nevýhradní licenci k televiznímu vysílání autorova díla.

Nikoli o licenci výhradní.

Tzn. in favorem auctoris.

§ 47/1 in fine a. z.

63

ZÁKAZ ZNEUŽITÍ MONOPOLU

■ Monopol

1. přirozený
2. právní (výhradní koncese)

■ Smlouva připojovací (adhézní)

obchodník s elektřinou je **povinen uzavřít** smlouvu o dodávce elektřiny s **každým**, kdo splňuje předpoklady (**legální smluvní přímus**) a zákazník podepisuje **smluvní formulář** předložený monopolistou, jehož obsah **nemůže měnit**;

srv. např. energet. z. č. 458/00 Sb.

64

7. DOBRÁ VÍRA

■ Vyvratitelná domněnka (předpoklad) dobré víry každého

- ✓ soukromé právo založeno na předpokladu **poctivosti**

- **Výkladové pravidlo** (§ 35/2 o. z.)
právní jednání má být **vykládáno** tak, aby **nebyl poškozen**, kdo **jednal** *bona fide*, nebo kdo **dobrověrně důvěřoval**, že **jiný takto jedná** ⇨

65

■ Obsahové prvky zásady dobré víry:

1. čestnost
2. věrnost
3. předvídatelnost druhou stranou
4. zřetel na zájem druhé strany
5. odůvodněná důvěra v druhou stranu (*reasonable reliance*)

66

8. DOBRÉ MRAVY

- **Souběh a prolínání mravnosti a právnosti**
- **Zlatá pravidla (*aureae regulae*) soukromého práva:**
  1. **neplatnost** soukromoprávních jednání přičítících se dobrým mravům § 39 o. z.
  2. **zákaz výkonu** soukromých práv v rozporu s dobrými mravy § 3 odst. 1 o. z.
  3. **soukromoprávní odpovědnost** za škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům § 424 o. z.

67

- C. c.: *bonne foi* (ve významu dobrých mravů, jako mravní kategorie)
- ABGB: *gutte Sitten*
- BGB: *Treu und Glauben*
- O. Z.: **zásady socialistického soužití** (původní znění z 1964)

68

9. ZÁKAZ ZNEUŽITÍ PRÁVA

- **Zákaz výkonu práva na úkor bližního nebo všeobecného dobra** (statku, blaha)

např. zákaz výkonu práva vlastnického na úkor vlastníka sousedícího pozemku nebo na úkor pokojného stavu soužití v obci
- **Vlastnictví zavazuje** (čl. 11/3 LZPS)

K čemu? Ke zdržení se jeho výkonu na úkor

69

10. PRÁVA NÁLEŽEJÍ BDĚLÝM

- *Vigilantibus iura scripta sunt:*
rozhodnost a odvaha brát se o své právo právo v rukou schopných;
- ✓ **spí-li se na právech**
  - ☛ **zánik** (prekluze) práva *ex lege* uplynutím doby a nečinností
  - ☛ **oslabení** práva dlužníkovou námitkou promlčení po uplynutí doby
naturální právo bez nároku

70

11. PRÁVNÍ BEZPEČÍ

- **Bezpečí:**
  1. **stejného** rozhodnutí o **stejném** právu
  2. rozhodnutí toho, kdo je **příslušen**
  3. stejného rozhodnutí **každého**, kdo bude rozhodovat o právu
- **Důkazní jistota nabytí práva**

např. pomocí svědků, veřejnou nebo soukromou listinou aj.

71

12. ODBORNOST

- **Zásada profesionality**

např. podnikatele

Kdo se hlásí jako příslušník určitého **stavu** nebo **povolání** k **odbornému výkonu** nebo jinak vystupuje jako **odborník**, je zavázán nahradit škodu způsobenou za určitých okolností

např. odbornost advokáta vůči klientovi, lékaře v soukromé praxi vůči pacientovi apod.

72

13. LEX RETRO NON AGIT

- **Výslovný ústavní zákaz zpětné účinnosti norem trestního práva**
ve smluvním právu platí **dohodnutá** účinnost smlouvy:
  - a. uzavřením, kdy je shodná s platností
  - b. pozdější účinnost
  - c. dřívější účinnost, *např. již od 1. 1. tohoto roku*
- *Iura quesita*
práva **nabytá** před účinností právní normy, zůstávají **nedotčena**

73

14. PRÁVA TŘETÍCH

- **Zákaz výkonu smluvní svobody ke zhoršení postavení třetího (na jeho úkor)**

např. zákaz dohody dědiců na úkor věřitele zůstavitele

74

15. SMLUVNÍ SPRAVEDLNOST

- **Parita smluvních plnění**
= zásadní **vyrovnanost vzájemných plnění** s ohledem na **účel smlouvy**
např. zásadně vyrovnaný poměr užitné hodnoty pronajaté obchodní místnosti a nájemného
- **Přirozený zákon rovnováhy** (vyrovnání braní a dávání), *Gleichgewichtsgesetz, Law of Equilibrium*

75

16. ROZUMNÉ OČEKÁVÁNÍ

- **Rozumnost vlastností právního řádu**
ratio scripta; srv. právní fikci rozumného zákonodárce
rozumné uspořádání osobních a majetkových poměrů
- *Reasonable expectation*
rozumně lze očekávat určité chování
- **Zvláštní zásada obezřetnosti při podnikání na kapitálovém trhu**

z. č. 256/04 Sb.

76

17. ZDRAVÝ ROZUM

- *Common sense*
= rozumovému poznání nadřazený praktický soud a hodnocení životní situace dle **prožité zkušenosti** (empirie) **bez vlivu právně teoretických znalostí**
= **intuitivní zdroj základních právních pravd**
- **Rozumné očekávání, reasonable expectation**
- **Rozumné uspořádání poměrů**

77

18. IN DUBIO MITIUS

- **V pochybnostech mírněji**
  - **poddajnost (dispozitivnost)**
norem soukromého práva
- **Výkladové pravidlo pro výklad smluv**
✓ smlouvy jsou spíše platné, nežli neplatné
srv. svobodně projevenou vůli stran
- *In dubio pro reo*
zásada práva trestního

78

19. PŘEDCHÁZENÍ

- **Předcházení ohrožení nebo porušení** soukromého práva nebo všeobecného dobra srv. též právní princip **obezřetnosti**; a to **prevence**:

1. **sporů**
2. **soukromých deliktů**:
  - a. újem majetkových
  - b. újem nemajetkových
  - c. jiných deliktů

79

- **Generální příkaz prevence vůbec**
Legální **generální příkazy** § 3/2 o. z.
  1. **vyvarovat** se ohrožení nebo porušení práva
  2. **upřednostnit dohodu** o odstranění rozporu stran vč. možného přispění **prostředníka** („zprostředkovatele,“ mediátora) nebo **smírce** srv. např. *mediaci v kolektivním právu pracovním nebo v právu autorském a souvisejících právech*; srv. též např. *smírčí řízení soudní*

80

- **Generální smluvní prevence** § 43 o. z.

Legální **příkaz smluvníkům odstranit** vše, co může vést ke sporům

např. nepoužívat vícevýznamové pojmy bez vysvětlení jejich určitého významu

81

- **Generální škodní prevence** § 415 o. z.

Legální příkaz svým **chováním neškodit** (*neminem laedere*) na zdraví, majetku, přírodě nebo životním prostředí, tzn. neškodit na právech nebo obecných dobrech

- = též **generální klausule skutkové podstaty zakázaného škodního chování**; k tomu dále viz **zvláštní skutkové podstaty deliktního práva škodního** § 421 – 437 o. z.

82

20. NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ

- **Předpokladem je objektivní poznatelnost zákona** bez dokazování jeho skutečné znalosti konkrétním člověkem
  - = neomlouvá zejm. neznalost právních principů a obecných zásad práva soukromého nebo veřejného
  - = nezjišťuje se subjektivní stav vědomí lidí o právu
- × **právní význam zjištění osobních poměrů člověka**

83

4. ČÁST

ZÁSADY ZVLÁŠTNÍ VČETNĚ ZÁSAD PRÁVNÍCH INSTITUCÍ

85

ZÁSADY ZVLÁŠTNÍ

- **Právo rodinné**
  - ✓ zásada rodinné solidarity
- **Právo obchodní**
  - ✓ zásada poctivého obchodního styku aj.
- **Právo autorské a právo výkonných umělců**
  - ✓ zásada **pravdivosti** autorství
či pravdivosti původcovství uměleckého výkonu
- **Právo pracovní**
  - ✓ zásada závislé práce

86

ZÁSADY PRÁVNÍCH INSTITUCÍ

Např.:

- **Zásady vypořádání zaniklého společného jmění manželů** § 149/2 - 4 o. z.
- **Zásada *superficies solo cedit*** (X o. z.)
- **Zásada účelovosti sponzorství** aj.

87

LITERATURA

Alexy, Pojem a platnost práva. Bratislava 2009.
Čečotová, Dobré mravy v slovenskom súkromnom práve. Bratislava 2005.
Dworkin, Když se práva berou vážně. Praha 2001.
Havel, Dobré mravy a poctivý obchodní styk. Právník, 2000/1.
Holländer, Filosofie práva. Plzeň 2006.
Hurdík, Dobrá víra. Právník, 2007/5. Zásady soukromého práva. Brno 1998.
Kühn, Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře. Praha 2002.
Lazar/Blaho (eds.), Základné zásady súkromného práva v zjednotenej Európe. Bratislava 2007.

89

Pulkrábek, Zákaz zneužití práva v rozporu s jeho účelem. Praha 2007.
Salač, Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu. Praha 2004.²
Telec, Váhy a meč aneb Test poměrnosti cíle a prostředku. Právník, 2009/7.
Večeřa, Spravedlnost v právu. Brno 1997.
Verdross, Všeobecné právní zásady a mezinárodní právo. Bratislava (čsp.), 1934/1/2.
Wintr, Říše principů. Praha 2006.
Zapletal, Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu. Práv. rozhl. 2006/2.

90

91

Foto:

Justiční palác, Brno, Morava, Česko 2006
Schiermonnikoog, Frísko, Nizozemí 2006
S. Ivo alla Sapienza, (Francesco Borromini), Řím,
Itálie 2002
Nedvězí, Čechy, Česko 2006
Vranov u Brna, Morava, Česko 2007

92